

Köy Enstitüleri neden kapatıldı?

Huriye Saraç

Öğretmen, Yazar

Bilebildiğimiz, kitaplardan öğrendiğimiz kadarıyla bunu dile getireceğim. Bizim zamanımızda siyaset yasaktı. Siyaset hakkında konuşmak yasaktı. Öğretmen olduktan sonra da siyasetten konuşmak yasaktı. Ancak 60 ihtilalinde köylerde öğretmenleri köye muhtar yaptılar. Bu arada birçok öğretmenimiz sicil cezası aldı. Meslekten atılanlar oldu. Neden? Çünkü köylülerle konuşurken bazı hatalar yaptılar, sinirlendiler v.s. .

- Toprak ağaları ırgat çocuklarının okumalarını istemedikleri için
- Devrimlere karşı olanlar, devrimlerin köylere götürülmesini istemedikleri için
- Köylüyü bir köle gibi kullananlar köy enstitüleri devam ederse bunu yapamayacaklarını anladıkları için
- Varsıllığın, yoksulluğun kader olduğunu dayatanlar köylüler uyanırsa bu işleri yapamayacakları için

köy enstitüleri kapatıldı.

Atatürk'ü ve onun devrimlerini içlerine sindiremeyen, halkın orta çağ karanlığından kurtulmasını kabullenmeyen zihniyetler benim köy enstitüsünden mezun olduğum yıl olan 1950de iktidara geldiler.

1950 yılında Menderes başa gelmeden önce projenin yaratıcılarından Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel ile Hakkı Tonguç görevden alınıp, yerine Reşat Şemsettin Siner getirilir. Köylerde okul yapımı durdurulur. Köy enstitülerinden mezun olan enstitü öğretmenleri çekerler. Hasanoğlu'nda yüksek köy enstitüsü açıldı. İçimizde başarılı olan öğrenciler orada Türkçe, matematik v.b. şeyler okuyorlardı sonra da enstitüde öğretmen oluyorlardı. İşte bu öğretmenlerin görevine son verdiler. Ahlak kurallarına, geleneklerimize aykırı davranışların merkezi diye suçlandık. Kız ve oğlan bir arada okumuşuz. Peki o dönemde normal orta okullarda, liselerde, üniversitelerde kız, oğlan bir arada okumuyor muydu? Yatılı okullarda birlikte okumuyorlar mıydı? Ama bizde kız erkek yatakhaneleri farklı binalardaydı ve başımızda nöbetçi öğretmenler vardı. Kız-erkek arkadaşlığı asla ciddiyetten dışarı çıkmaz, çıkamazdı. Ufacık bir olayda, örneğin biri birine mektup yazmış olsa hemen disipline verilir ve öğrenci ceza olarak 15 gün köyüne gönderilir. Köye gönderilen öğrenci anne-babası tarafından sorguya çekilir. Biz enstitülere gelirken ben bu okulda okuyacağım, okurken iki sene üst üste sınıfta kalırsam, okuldan kaçarsam, belli bir miktar para cezası ödeyeceğime dair kefalet senedi imzalanırdı. Babalarımız para ödeyecek.

19 tane köy enstitüsü müdürü görevden alınır. Sadece kitaba bağlı eğitim başlar. Yani bizde olduğu gibi işle eğitim ortadan kalkar.

İnönü de çok sevdiği enstitülerini Reşat Şemsettin Sırer'e teslim eder. Enstitü mezunlarının yedek subay olarak askerlik görevlerini yerine getirme hakları ellerinden alınır, çavuş olarak askerliklerini yapmaları sağlanır. Erkek ve kızların aynı yatılı okullarda okutulmalarına son verilir. Kızlar Beşikdüzü, Bolu, İzmir Kızılçullu'ya gönderilir. Erkekler diğer okullarda kalır.

Türkiye Cumhuriyeti köy enstitülerinin kapatılmasıyla çağdaş eğitime giden yolda büyük bir darbe yemiştir.

Kapatıldı da ne oldu?

Çağın en ileri modeli köy enstitüleri modeli yarına kaldı. Ulusal, laik, bilimsel karma eğitimden vazgeçildi. Hem iş hem okumanın bir arada yürütüldüğü modelden vazgeçildi. Köyde kızların okumaları engellendi. Artık kızlar okula gönderilmedi. Tekrar ezberci eğitime dönüldü. İmam hatip okulları açıldı. Din dersleri ağırlıklı eğitime hız verildi. Tembel, bencil insanlar yetiştirelim, tüketici bir toplum üretilmek istendi. Bugün olduğu gibi. İşsizlik büyük dert oldu. Her türlü ahlaksızlık aldı yürüdü. Uyuşturucu ilkokullara kadar girdi. Okullarda sevgi, saygı, hoşgörü kalmadı. Köy imama teslim edildi. Vatan parçalanma noktasına geldi.

Eğer köy enstitüleri kapatılmamış olsaydı ne olacaktı?

Gidilmemiş köy, okulsuz çocuk, boşa akan su, ekilmemiş toprak kalmayacaktı. Ekmeğini el kapılarında arayıp da Almancı, gurbetçi dediğimiz insanımız olmayacaktı. Enstitüler günümüze kadar ilk amaçla yürüyebilseydi, kadın-erkek sorunu, aile içi töre şiddetleri kalmayacaktı. Her geçen gün artan köy boşalmaları olmayacaktı. Köy enstitüleri bir özgürleşme eylemi olduğu için, bugünkü özgürlük kavgalarına gerek kalmayacaktı. Kendi köylerindeki kızları kendi enstitülerinde okutacaktı. Beyni fakir insan, midesi fakir insan olmayacaktı.

1946 yılında Malatya Akçadağ Köy Enstitüsünden 2 öğretmen doğudaki köylere gönderilir. 6 ay sonra bu iki öğretmenin bulunduğu köydeki köylüler yörenin ağası olan Ginyas Kartal yörelerinde bulunan ağaya karşı gelirler. Ginyas Kartal Rusya'da eğitim almış, asker kökenlidir Van'da 258 köyü vardır. Köylü öğretmenler köye gelip devlet, insan hakları gibi konularda eğitildikten sonra ağadan toprak talebinde bulunurlar. Bunun üzerine Ginyas Kartal hemen Ankara'ya Menderes'in yanına gider ve eğer bir sonraki seçimi kazanmak istiyorsan bu köy enstitülerini kapat, ben ağa ikin topraksız olarak ölmek istemem der. Doğudaki ağalar da buna katılır. Menderes'in kendisi de zaten ağadır ve köy enstitüleri kapatılır. Bunu biz kitaplardan öğrendik.

Ginyas Kartal sonra Menderes hükümetinde yer alır. Bir dönem Meclis Başkanı olur.

Köy enstitülerinin kapatılmasının ana nedeni toprak reformunu önlemektir.

(Bir sonraki sayıda okula kabul edilme, okuldaki ilk günler ve müfredatı yazacağım.)